

dr hab. Rafał Stankiewicz

Instytut Nauk Prawno-Administracyjnych

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Warszawskiego

RECENZJA

osiągnięć naukowo-badawczych dra Michała Domagały, w tym monografii pt. „*Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*” (Lublin 2016) w związku z postępowaniem habilitacyjnym przed Radą Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Stosownie do treści art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. z dnia 3 czerwca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 882: zwanej dalej: „Ustawą o stopniach”) recenzja członka komisji habilitacyjnej powołanej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego powinna stanowić ocenę w przedmiocie spełnienia przez dorobek naukowo-badawczy habilitanta kryteriów określonych w art. 16 Ustawy o stopniach, to jest warunku uzyskania po otrzymaniu stopnia doktora osiągnięć naukowych stanowiących „znaczący wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej” oraz warunku „istotnej aktywności naukowej” habilitanta w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora.

W związku z wyznaczeniem mnie przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym dra Michała Domagały, po zapoznaniu się z uzyskanym przez Habilitanta dorobkiem naukowo-badawczym, pragnę stwierdzić że:

dr Michał Domagała spełnia wymagania określone w art. 16 ust. 1 Ustawy o stopniach oraz w § 3, 4 i 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. Nr 196, poz. 1165). Dorobek naukowo-dydaktyczny Habilitanta (a w szczególności monografia pt. „*Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*”) zawiera oryginalne opracowanie naukowe wnoszące znaczący wkład w rozwój doktryny gospodarczego prawa publicznego - stanowi tym samym potwierdzenie „istotnej aktywności naukowej” Habilitanta, zgodnie z wymogami zawartymi w art. 16 ust. 1 Ustawy o stopniach.

I. Ocena dorobku naukowo-badawczego Habilitanta

Miarą rzetelnej i obiektywnej oceny naukowej dokonanej w treści recenzji przygotowanej w ramach postępowania habilitacyjnego jest oparcie jej o dyspozycje zawarte w powszechnie obowiązującym prawie, tj. w art. 16 Ustawy o stopniach. Analiza powyższego przepisu wskazuje jednoznacznie, iż spełnienie minimalnych kryteriów umożliwiających uzyskanie stopnia doktora habilitowanego jest możliwe przez osobę, która m.in. po otrzymaniu stopnia doktora uzyskała osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój danej dyscypliny naukowej. W treści tegoż punktu recenzji dokonuje się właśnie oceny tego „znacznego wkładu autora w rozwój danej dyscypliny”. Podstawą takiej oceny staje się całość dorobku naukowego (w tym, tzw. monografia habilitacyjna) uzyskany po otrzymaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Co do oceny dorobku naukowo-badawczego Habilitanta należy zwrócić uwagę na następujące elementy. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych Pan Michał Domagała opublikował ponad trzydzieści opracowań naukowych. Wśród tychże publikacji wymienić należy przede wszystkim monografię książkową (tzw. habilitacyjną) pt. *„Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych”*, stanowiącą przedmiot oceny w dalszej części niniejszej recenzji.

Z przedstawionego przez Habilitanta wykazu wynika, że wśród publikacji zaliczonych do Jego dorobku naukowo-dydaktycznego, przeważająca większość to pozycje stanowiące niesamoistne części innych publikacji naukowych (wydawnictwa zbiorowe, liczne hasła encyklopedyczne i leksykonowe, itp.), zaś artykuły w recenzowanych naukowych czasopismach prawniczych stanowią zaledwie cztery pozycje. Nie jest to więc być może wielkość imponująca. Szczególnie niewielka jest liczba publikacji zamieszczonych w prestiżowych recenzowanych czasopismach naukowych. Brak bowiem wątpliwości, że tego typu publikacje w czasopismach prawniczych należy zaliczyć do najbardziej oczywistych elementów kształtowania dorobku naukowego adeptów dążących do uzyskania samodzielności naukowej. Szczególnie pożądane byłoby więc posiadanie przez Habilitanta publikacji w prestiżowych (wysokopunktowanych) ogólnopolskich czasopismach prawniczych. Wykaz dorobku zawiera ponadto wskazanie dwóch publikacji obcojęzycznych (publikowanych w zagranicznych czasopismach naukowych). Niemniej zauważyć należy, że w dorobku Habilitanta brak jest form mniejszych, które bez wątpienia są charakterystyczne dla badań prowadzonych w obszarze nauk prawnych - chodzi o glosy, recenzje i sprawozdania.

Zainteresowania badawcze Habilitanta oscylują od początku Jego kariery naukowej wokół szeregu zagadnień prawa energetycznego (zwłaszcza problematyki bezpieczeństwa energetycznego oraz polityki energetycznej państwa) oraz wybranych zagadnień procedury administracyjnej, jak również nauki administracji.

Habilitant prowadził przede wszystkim dalsze (po uzyskaniu doktoratu) badania nad administracyjnoprawnymi aspektami bezpieczeństwa energetycznego. Za szczególnie istotny w tym obszarze badań uważam artykuł pt. *Charakter prawny zadań gminy w dziedzinie energetyki*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2008, T. XVIII, Nr 1. Habilitant prowadził również badania dotyczące polityki energetycznej państwa w szeregu jej aspektach. Odnosił się również do problematyki kreacji planów i strategii jako dokumentów określających oraz wartościujących cele działania administracji w tym obszarze. Za szczególnie istotne dla powyższego obszaru nauki prawa gospodarczego publicznego uważam następujące publikacje Habilitanta: 1) *Polityka administracyjna w zakresie wspierania odnawialnych źródeł energii*, w: *Polityka administracyjna*, red. J. Łukasiewicz, Rzeszów 2008; 2) *Administracyjna polityka energetyczna państw Unii Europejskiej*, w: *Bezpieczna Europa w bezpiecznym świecie*, red. W. Gizicki, Lublin 2011; 3) *Podstawy prawne funkcjonowania wewnętrznego rynku gazu w Unii Europejskiej*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawno-administracyjne*, Tom I, red. J. Sługocki, Wrocław 2014; 4) *White Certificats – The Support Scheme for Projects Aimed at Improving Energy Efficiency in Poland*, „Oil, Gas & Energy Law” 2015, No. 2. Habilitant w obszarze prawa energetycznego prowadził również badania w zakresie oceny sytuacji prawnej przedsiębiorstw. Wyniki tychże badań zawarto w kilku publikacjach, w tym min. w artykule pt. *Uznaniowość decyzji koncesyjnych wydawanych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w kontekście obowiązku stosowania ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych*, w: *Nowe prawo energetyczne*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Lublin 2013. Habilitant podejmował również w swojej twórczości naukowej prace z zakresu wybranych zagadnień postępowania administracyjnego oraz postępowania sądowoadministracyjnego. Na uwagę zasługuje tutaj artykuł pt. *Prakseologiczne aspekty sądowej kontroli administracji*, w: *Wpływ prakseologii na organizację i zarządzanie w administracji publicznej*, red. K. Sikora, M. Domagała, E. Jasiuk, Radom 2010. W powyższym zakresie badawczym Habilitant opracował również szereg haseł encyklopedycznych – dotyczyły one głównie problematyki postępowania egzekucyjnego.

Zauważyć należy także, że Habilitant jest współredaktorem naukowym kilku publikacji naukowych z dziedziny szeroko rozumianego prawa administracyjnego.

W związku ze sporządzeniem niniejszej recenzji nie można zapomnieć jeszcze o jednym, a wymagającym wspomnienia istotnym elemencie oceny dorobku naukowo-dydaktycznego (co wynika z przepisów prawa). Zgodnie z § 3 pkt 2 Rozporządzenia wykonawczego, kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta mają obejmować w obszarze nauk społecznych, autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopiśmie znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports* (JCR) lub na liście *European Reference Index for the Humanities* (ERIH). W wykazie publikacji autorstwa dra Michała Domagały brak jest publikacji zamieszczonych w cza-

pismach z bazy *Journal Citation Reports* opracowanej przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii. Powyższy wykaz uznać należy za nieprzydatny dla prezentacji i oceny dorobku naukowo-badawczego w dziedzinie polskiego systemu prawa. Wobec prac naukowych z tej dziedziny nie ma również zastosowania lista czasopism naukowych *European Reference Index for Humanities* utworzona przez Europejską Fundację Nauki.

Podkreślić należy, że pozostały dorobek naukowy Habilitanta uzyskany do otrzymania stopnia naukowego doktora nauk prawnych jest zróżnicowany, obejmujący ponad 30 pozycji naukowych. Należy uznać go za spełniający wymogi “istotnej aktywności naukowej”, zgodnie z wymogami zawartymi w art. 16 ust. 1 Ustawy o stopniach.

II. Ocena monografii (habilitacyjnej)

Jako najważniejsze osiągnięcie naukowe Habilitant wskazał w autoreferacie monografię pt. „*Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*” (Lublin 2017).

Podstawą do rozważań zaprezentowanych w niniejszej monografii stanowił obowiązek współpracy gospodarczej w prawie energetycznym. Trafnie zauważa Habilitant, że obowiązek współpracy gospodarczej jest przede wszystkim “instytucją gwarantującą funkcjonowanie rynku” w ujęciu podmiotowym, jak i przedmiotowym (s. 114 recenzowanej monografii). Z uwagi na wieloaspektowość tegoż zagadnienia, słusznie ograniczono się więc do prezentacji rozważań dotyczących najistotniejszych zagadnień współpracy gospodarczej “o charakterze profesjonalnym”, a więc realizowanych wyłącznie przez podejmowanie różnych aspektów kooperacji przedsiębiorstw energetycznych. Ten zabieg metodologiczny uznać należy za właściwy. Przedmiotem opracowania stały się również - ale wyłącznie w incydentalnym wymiarze - zagadnienia cywilnoprawne, właściwe dla przedmiotowego obszaru badań. Stanowiły one jedynie uzupełnienie i tło analizy dotyczącej publicznoprawnego uzasadnienia wskazanego obowiązku.

Zauważyć należy, że podjęcie badań nad obowiązkiem współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych stanowi istotne uzupełnienie badań dotyczących ich sytuacji prawnej jako podmiotów prywatnych, realizujących określone obowiązki publicznoprawne. W tym zakresie należy głównie dostrzegać istotne *novum*, jakie niesie ze sobą przedstawiona do recenzji w niniejszym postępowaniu monografia.

Poruszana w tejże monografii problematyka obowiązków administracyjnoprawnych w kontekście tworzenia mechanizmów współpracy przedsiębiorstw energetycznych, a wynikająca z przepisów Prawa energetycznego, jest naturalną konsekwencją istoty rynku energetycznego. Państwo wkracza w tę sferę wolności gospodarczej przy użyciu instrumentów o charakterze reglamentacyjnym oraz regulacyjnym, określając szereg ograniczeń administracyjnoprawnych związanych z

podejmowaniem i wykonywaniem działalności w tym obszarze gospodarczym. Tworzone instrumenty mają w założeniu realizować postawione przed regulacją prawa energetycznego zadania. Instrumenty zakładające konieczność współpracy przedsiębiorstw energetycznych uznaje się za odgrywające istotną rolę w tym zakresie. Stąd też wybór obszaru badawczego uznać należy za doniosły.

Rozważania zawarte w przedmiotowej monografii (w znaczeniu, w jakim ujmuje go Habilitant), nie były jak dotąd przedmiotem odrębnego opracowania monograficznego. Część zagadnień dotyczących obowiązku współpracy przedsiębiorstw energetycznych znajduje już jednak swoje miejsce w szeregu opracowaniach i wypowiedziach doktrynalnych dotyczących poszczególnych instytucji normujących tenże obowiązek. Słusznie zauważa Autor recenzowanej monografii, że ten obowiązek współpracy gospodarczej trzeba przede wszystkim rozważać w kontekście ograniczenia wolności gospodarczej (s. 113 monografii). Autor dostrzega również, że podstawową przyczyną nałożenia obowiązku współpracy gospodarczej jest “dualistyczny charakter dóbr będących przedmiotem obrotu” (tamże).

Celem jaki postawił przed sobą Habilitant, było dokonanie analizy cech obowiązku współpracy gospodarczej w prawie energetycznym jako typu obowiązku publicznoprawnego. Swoją analizę oparł o poszukiwanie uzasadnienia jego wprowadzenia, analizę treści oraz zakresu podmiotowego i przedmiotowego. Istotne dla spełnienia celów badawczych stało się również wskazanie źródeł tegoż obowiązku. Na podkreślenie zasługuje fakt szerokiego odniesienia się nie tylko do literatury prawa gospodarczego publicznego, ale również do klasycznej literatury prawa administracyjnego, nauki administracji czy w pewnym zakresie również prawa konstytucyjnego.

Całość analizowanej problematyki oparto o dosyć mocne ugruntowanie w klasycznej już teorii prawa administracyjnego pojęcia takie jak obowiązek publicznoprawny, ciężary publiczne, przymus administracyjny i inne.

Istotne dla prezentacji założonego obszaru badawczego stało się w tym przypadku przedstawienie poglądów doktryny w zakresie rozumienia pojęcia obowiązku administracyjnoprawnego. Pozwoliło to dokonać analizy pojęcia obowiązku współpracy gospodarczej i funkcji jakie ono spełnia w prawie energetycznym. Z drugiej strony, co niemniej ważne, pozwoliło to na ukazanie obowiązku współpracy gospodarczej jako jednego z ograniczeń praw i wolności ustanowionych w ustawie zasadniczej. Było to szczególnie istotne w aspekcie spojrzenia poprzez pryzmat obowiązywania zasad prawa energetycznego oraz znaczenia tejże współpracy dla funkcjonowania systemów energetycznych, jak również wspierania odnawialnych źródeł energii.

Habilitant przyjął następującą tezę badawczą - obowiązek współpracy gospodarczej niesie za sobą szerszą treść, niż tylko obowiązek kontraktowania. Obejmuje on przede wszystkim powinność współdziałania w zakresie realizacji interesu publicznego. Jak wskazuje Habilitant, treść tegoż po-

jęcia “wpisując się w misję administracji publicznej, uzasadnia przypisanie jej kompetencji w zakresie zapewnienia dostępności paliw i energii”. Habilitant uznaje, w konsekwencji przeprowadzonych badań, że obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych niesie za sobą szersze treści niż tylko obowiązek kontraktowania. Jego treścią – jak słusznie zauważa – jest obowiązek współdziałania w zakresie realizacji celu publicznego jakim jest zapewnienie dostępności paliw i energii.

Założony cel badawczy Habilitant zrealizował w pracy podzielonej na sześć rozdziałów. W rozdziale pierwszym odniesiono się do zagadnienia obowiązku publicznoprawnego jako przedmiotu badań. W tym zakresie, szczególnie istotne pozostają rozważania dotyczące rozumienia tegoż pojęcia w klasycznym prawie administracyjnym. W sposób zasadny połączono powyższe pojęcie z dwoma kolejnymi, tj. ciężarem publicznym oraz przymusem administracyjnym. W tym zakresie omówiono w przedmiotowym rozdziale zagadnienia źródeł obowiązków publicznoprawnych oraz sankcji za ich niewykonanie.

W rozdziale drugim Habilitant odniósł się do problematyki obowiązku współpracy gospodarczej zwłaszcza poprzez odniesienie do doktryny *essential facilities* oraz obowiązków realizowanych w ogólnym interesie gospodarczym. Przedstawił również kwestię konsekwencji prawnych nakładania tegoż obowiązku w porównaniu ze skutkami, jakie wywiera to na gruncie prawa prywatnego.

Rozdział trzeci Habilitant poświęcił analizie funkcji obowiązku współpracy gospodarczej na gruncie prawa energetycznego, odnosząc się głównie do kwestii promocji konkurencji, równoważenia interesów przedsiębiorstw oraz odbiorców paliw i energii, jak również neutralizowaniu skutków działania monopolu naturalnych.

Rozdział czwarty poświęcono obowiązkowi współpracy gospodarczej jako warunków stosowania zasad prawa energetycznego. Szczególną uwagę poświęcono w tym zakresie omówieniu roli tegoż obowiązku w realizacji zasady TPA (ang. *Third Party Access*) oraz zasady rozdziału usług (ang. *unbundling*). W dalszej części tegoż rozdziału Habilitant odnosi się do obowiązku współpracy gospodarczej jako narzędzia regulacyjnego.

Z kolei, w rozdziale piątym Habilitant dokonał charakterystyki funkcji oraz znaczenia, jakie obowiązek współpracy gospodarczej odgrywa w ramach liberalizującego się rynku energii i paliw. I w końcu w ostatnim szóstym rozdziale, Habilitant omawia obowiązek współpracy gospodarczej w zakresie realizacji wsparcia wytwarzania energii w odnawialnych źródłach. W tym zakresie, przedmiotem zainteresowania czyni głównie zagadnienia związane z nałożonymi na określone przedsiębiorstwa obowiązkami przyłączania instalacji OZE. Podejmuje również problematykę przedstawienia przedmiotu obowiązku handlu energią wytworzoną we współpracy gospodarczej w zakresie

obrotu paliwami i energią wytworzoną z OZE, wskazując na obowiązek zakupu energii elektrycznej, biogazu rolniczego oraz ciepła wytworzonych z odnawialnych źródeł energii.

Takie ujęcie prezentowanej problematyki jest elementem istotnie nowatorskim. Autor recenzowanej monografii, przedstawiając w takim kształcie instytucję współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych posługuje się w istocie dla opisu ww. obowiązku współpracy tzw. modelowaniem. Pojęcie to – znane z teorii prawa – nie zostało użyte zostało co prawda wprost przez Autora recenzowanej monografii, jednakże wydaje się że przyjęta przez niego konstrukcja rozważań w istocie identyfikuje podjęte przedsięwzięcie badawcze jako swoiste modelowanie w prawie.

Autor każdej rozprawy naukowej zawsze staje przed dylematem jak usystematyzować prezentowane zagadnienia oraz, na które części pracy położyć największy nacisk. W tym przypadku Habilitant wywiązał się z tego obowiązku w sposób prawidłowy. Konstrukcja rozprawy jest poprawna i stabilna. Odpowiada wybranym przez Habilitanta metodom opracowania zagadnień stanowiących rozwiązanie hipotezy i pytań badawczych. Autor rozprawy posiadał umiejętność konstruowania tekstu w oparciu o cechy przejrzystości oraz „logiki konstrukcyjnej”. Rozłożenie materii pomiędzy poszczególne rozdziały (i odpowiednio mniejsze jednostki redakcyjne) nie budzi większych zastrzeżeń. To również świadczy o dobrym opanowaniu warsztatu pracy naukowej. Zastrzeżeń nie budzi także ciąg prezentowanych wywodów w poszczególnych rozdziałach. Jest on - w moim przekonaniu - dostosowany do celów stawianych przed niniejszą rozprawą.

Warte pozytywnego podkreślenia jest to, że przy rozbudowanej objętościowo rozprawie Habilitant podjął się uporządkowania prowadzonych wywodów i w każdym rozdziale zawarł kończące go tzw. uwagi końcowe, które rekapituluje prowadzone rozważania i porządkują podjęte przez autora poglądy. Zawarte w każdym rozdziale konkluzje bez wątpienia stanowią więc kolejną jej zaletę, systematyzując zagadnienia zawarte w poszczególnych częściach rozprawy.

W trakcie prowadzenia badań Habilitant zastosował metodę wykładni systemowej i funkcjonalnej oraz, w ograniczonym wymiarze, wykładnię prawnoporównawczą.

Uwagi szczegółowe, z konieczności ograniczę do kilku zagadnień mających istotne znaczenie teoretyczne, a które mogą również skłaniać do dalszej dyskusji.

a. Zaletą recenzowanej monografii staje bez wątpienia prezentowanych zagadnień w sposób przystępny, bez nadmiernego rozbudowywania wątków pobocznych (co często zdarza się w pracach naukowych obecnie tworzonych). Stąd też w szeregu miejsc recenzowanej monografii wskazuje jej Autor, że odniesienie się do danej instytucji w danej sprawie posiada w zasadzie walor „sygnalizacyjny”. Zabieg ten jakkolwiek udany, powoduje jednak, że zabrakło bardziej szczegółowego odniesienia (analizy) do kilku pojęć, które mogły okazać się przydatne dla dalszej analizy podjętej problematyki. Pewien niedosyt budzi więc brak odniesienia się do pewnych zagadnień teoretycznych.

Dotyczy to zwłaszcza pojęcia interesu publicznego. Autor słusznie zauważa, że nałożenie obowiązków publicznoprawnych również na podmioty niepubliczne w zakresie omawianego w monografii obowiązku współdziałania dopuszczalne jest ze względu na “realizację interesu publicznego” (zob. s. 15 recenzowanej monografii). Autor monografii zauważa w dalszej części, że istotną kwestią z pewnością pozostaje odniesienie do interesu publicznego, jako “uzasadnienia nakładania ciężarów publicznych” (s. 34). Wydaje się, że w treści początkowych wywodów zabrakło szerszego odniesienia się przez Habilitanta do pojęcia „interesu publicznego”. Powinno być więc naturalnym uzupełnieniem rozważań na ten temat zawartych na stronie 87, czy też stronie 96 przedmiotowej monografii.

b. Habilitant słusznie zauważa, że nałożenie obowiązku współpracy gospodarczej, rozumiane jako nakaz podjęcia współdziałania, czy też kooperacji z innym przedsiębiorcą, wiąże się z istotną ingerencją w sferę wolności gospodarczej, prowadząc do ograniczenia lub niemalże zupełnego wyłączenia swobody wykonywania działalności gospodarczej (s. 16 monografii). Jakkolwiek przedstawiona konstatacja jest oczywista i nie budzi wątpliwości, to jednak wydaje się że w zakresie prowadzonej przez Habilitanta analizy przydatne byłoby odniesienie się w szerszym zakresie do wynikającej z Konstytucji RP zasady proporcjonalności. W treści ustawy zasadniczej zasada proporcjonalności powołana jest pośrednio przez art. 31 ust. 3. Zgodnie z powyższym przepisem, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Dorobek orzecznicy Trybunału Konstytucyjnego, jak również doktryna prawa konstytucyjnego wskazuje, iż zasada proporcjonalności powinna być rozumiana jako wymóg przydatności, konieczności i proporcjonalności w ścisłym tego słowa znaczeniu.

Institucja obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych trafnie postrzegana przez Habilitanta w sposób zróżnicowany pod względem podmiotowym, przedmiotowym oraz funkcjonalnym może być bowiem analizowana pod kątem wypełnienia każdego ze wskazanych powyżej wymogów. Możliwa ingerencja w prawo podmiotowe określonej jednostki (w tym przedsiębiorcy) powinna odbywać się bowiem w zakreślonych konstytucyjnie granicach. Z tego też powodu zasada wolności gospodarczej powinna być „współkonstruowana” poprzez obowiązywanie zasady proporcjonalności gwarantującej odpowiedni stosunek użytych środków ograniczenia prawa do założonych zadań i celu, przed których wypełnieniem stoi regulacja zakładająca ograniczenie gwarantowanego konstytucyjnie prawa. Istotą zakazu nadmiernej ingerencji w konstytucyjnie gwarantowaną zasadę wolności gospodarczej jest uznanie, że ustawodawca nie może ustanawiać ograniczeń przekraczających określony stopień uciążliwości – zwłaszcza nie może naruszyć proporcji pomiędzy stopniem tego naruszenia a charakterem interesu publicznego, który ma podlegać

ochronie. Podobnie, uznaje się że organ stosujący prawo (bacząc na zasadę proporcjonalności) powinien używać instrumentów najmniej uciążliwych dla przedsiębiorcy.

c. Trafnie także Habilitant odnosi się do problematyki nakładania obowiązków publicznoprawnych w kontekście prawidłowego funkcjonowania gospodarki rynkowej. Stwierdza On, że „jej treść odnosi się do funkcji reglamentacyjnej państwa, w obrębie której środki jej realizacji dobierane są w zależności od aktualnych kierunków polityki gospodarczej, ekonomicznej, czy też przyjętej koncepcji zasad funkcjonowania rynku. Konsekwencją tego są także stosowne zmiany przedmiotu obowiązków publicznoprawnych, modyfikowanego w zależności od wyznaczonych celów gospodarczych”. I dalej Autor monografii zauważa, że zakres obowiązków przedsiębiorstw energetycznych zmienia się wraz z celami polityki energetycznej określającej model rynku” (zob. str. 53 i 54 monografii). Słusznie również wskazuje, że prawo ma charakter wtórny wobec planów i strategii (s. 202). Jakkolwiek uwaga ta jest trafna, to jednak istotnym jej uzupełnieniem byłoby odniesienie się do kwestii związanych z faktycznym „przełożeniem” treści polityki energetycznej państwa na obowiązki ustawodawcy w kreowaniu poszczególnych rozwiązań normatywnych, jak i obowiązków organu związanych ze stosowaniem regulacji w oparciu o kontekst obowiązującej w danym momencie polityki energetycznej. Jak się wydaje, na podstawie uchwalonej polityki administracyjnej możliwe jest również wnioskowanie o określonych konstrukcjach normatywnych *de lege lata*. W tym drugim przypadku, dotyczy to zwłaszcza wnioskowania przy pomocy wykładni funkcjonalnej, czy też systemowej wówczas, gdy ustawodawca pozostawia pewien obszar „luzu decyzyjnego” organom stosującym prawo. Habilitant oczywiście wskazuje (na stronach 201-204) w swojej monografii na rolę dokumentu kształtującego politykę energetyczną państwa (traktując ją jako swoiste *soft law*). Wydaje się jednak, że ta analiza mogłaby zostać bardziej jeszcze pogłębiona.

d. Interesujące w kontekście podjętego zagadnienia związku pojęcia obowiązku współpracy (administracyjnoprawnego) z pojęciem ciężaru mogłoby się stać również odniesienie do treści przepisów konstytucyjnych, a zwłaszcza art 84 Konstytucji RP. Znajdująca tutaj również zastosowanie zasada proporcjonalności nakazuje, aby każdy z tych ciężarów określać ustawowo w sposób precyzyjny, jeśli chodzi o czynniki składowe nakładanych obowiązków. Proporcjonalność, rozumiana jako adekwatność nałożonego ciężaru i konieczność (niezbędność) jego nałożenia, może być także rozpatrywana w płaszczyźnie potrzeby zastosowania rekompensaty za wypełniane zadania ze strony państwa.

e. W treści monografii zabrakło wyraźnego odniesienia się do rozróżnienia pojęcia „celu” od pojęcia „zadania” w prawie publicznym (administracyjnym). To rozróżnienie i próba naukowego opisanie tychże pojęć pozwoliłaby usystematyzować w lepszy sposób szereg zagadnień teoretycznych, a także - w pewnym stopniu - stanowić mogłaby podstawę do analizy regulacji szczegółowych. Dodać należy w tym miejscu, że w polskiej literaturze przedmiotu podejmowano już

udane próby spojrzenia na pojęcie „celu” i pojęcie „zadania” (a nawet bardziej „zadań”) stawianych przed określoną regulacją administracyjnoprawną. Habilitant wskazuje (zresztą zgodnie z normatywną treścią art. 1 ustawy – Prawo energetyczne), że celem tworzenia regulacji wypełniających instytucję obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych jest ochrona takich wartości jak bezpieczeństwo energetyczne państwa, racjonalne użytkowanie paliw i energii, czy też zapewnienie dostępności paliw i energii dla odbiorców końcowych oraz równoważenie interesów przedsiębiorstw energetycznych oraz odbiorców paliw i energii. Wszystkie powyższe elementy normatywne powinny być raczej uznane za “zadania” (element cząstkowy w dążeniu do określonego celu), a nie zaś “cel” regulacji energetycznej sam w sobie. Za cel istnienia regulacji energetycznej można zapewne uznać dążenie do dobrobytu konsumentów. Interesującym byłoby odniesienie się do tej klasycznej dychotomii (zasadnej i logicznej) wynikającej z mocnych i ugruntowanych poglądów zawartych w dorobku prawa administracyjnego. Spojrzenie poprzez pryzmat tego rzeczywistego celu regulacji gospodarczej byłoby tym bardziej uzasadnione z uwagi na przyjęty wynik ustaleń badawczych, a związany z ustaleniem, iż obowiązek współdziałania przedsiębiorstw energetycznych jest podejmowany w zakresie realizacji celu publicznego jakim jest przede wszystkim zapewnienie dostępności paliw i energii.

f. Zbyt ogólnie zaprezentowano zagadnienia związane z rolą sankcji administracyjnych dla wykonania obowiązku współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych. Jak się wydaje, znacznie bardziej rozbudować można byłoby wątek odnoszący się do kwestii związanych z funkcjami poszczególnych sankcji.

g. Niezrozumiałe dla autora niniejszej recenzji jest wskazywanie na str. 61 monografii na istnienie swoistej “opozycji” pomiędzy normatywnym kształtowaniem sytuacji prawnej podmiotów administrowanych a istnieniem tzw. “systemu decyzyjnego”.

III. Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne Habilitanta

Co do kwestii związanych z prowadzoną przez Habilitanta dydaktyką, to jak sam wskazuje w treści swojego autoreferatu, prowadzi w ramach pracy w KUL wykłady na kierunku „administracja” z przedmiotów „Prawo energetyczne” oraz „Postępowanie sądownoadministracyjne”, jak również ćwiczenia z przedmiotu „Postępowanie administracyjne”, zaś na kierunku „bezpieczeństwo narodowe” wykład z przedmiotu „Bezpieczeństwo energetyczne”. Również w drugiej z uczelni, na której jest zatrudniony (tj. WSH w Radomiu) Habilitant prowadzi zajęcia z postępowania administracyjnego oraz bezpieczeństwa energetycznego.

Jak wynika z treści przedstawionego autoreferatu, Habilitant prowadzi międzynarodową współpracę naukową. W powyższych ramach prowadził wykłady na *Utena University Of Applied Sciences* (Litwa) z zakresu prawa energetycznego. Elementem realizowanego przez Niego obszaru

współpracy międzynarodowej było również pełnienie funkcji koordynatora instytucjonalnego radomskiej WSH w ramach programu *Erasmus*.

Habilitant wskazuje w referacie, iż brał udział w licznych konferencjach krajowych oraz zagranicznych, na których wygłaszał liczne referaty.

Jak podkreślono w referacie, Habilitant uczestniczył również dwukrotnie w postępowaniach doktorskich w charakterze promotora pomocniczego.

Pan dr Michał Domagała z powodzeniem angażuje się również w uniwersytecką działalność organizacyjną. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II jest między innymi członkiem wydziałowej komisji ds. jakości kształcenia oraz komisji do spraw weryfikacji efektów kształcenia. Habilitant pozostaje również członkiem zespołu ekspertów KUL. Sprawował także funkcję pełnomocnika Rektora ds. Praktyk Studenckich. Był także sekretarzem Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego w Kazimierzu Dolnym (organizowanym przez Jego macierzystą uczelnię we wrześniu 2010 r.).

Habilitant prowadził również ożywioną działalność organizacyjną na drugiej uczelni, w której podjął zatrudnienie, tj. Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu. Przez prawie cztery lata pełnił tam obowiązki dziekana jednego z wydziałów tejże uczelni. Był także przewodniczącym komisji dyscyplinarnej ds. studentów i in.

IV. Podsumowanie

W mojej ocenie osiągnięcia naukowo-badawcze dra Michała Domagały spełniają wymagania wynikające z powołanego na wstępie przepisu art. 16 Ustawy o stopniach. Zgodnie z nim, do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Według ust. 2 tego przepisu, osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 może stanowić: 1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo jednotematyczny cykl publikacji; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne, 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Osiągnięcia naukowo-badawcze dra Michała Domagały dają podstawę do twierdzenia, iż mogą stanowić znaczny wkład w rozwój dyscypliny „prawo” umiejscowionej w obrębie nauk prawnych. Odpowiadają one zatem znamionom ustawowej przesłanki kwalifikującej do uzyskania stopnia naukowego, o którym mowa wcześniej.

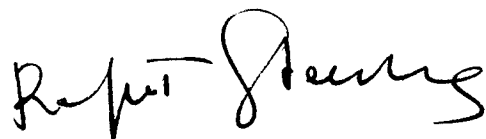
Dorobek naukowy badawczy dra Michała Domagały oceniam jako i wartościowy merytorycznie. Opiniowane opracowania naukowe, a zwłaszcza rozprawa wnoszą wnoszą istotny wkład w

rozwój prawa gospodarczego – zwłaszcza przez nowe i znaczące pod względem wartości naukowej poglądy, oceny i konstrukcje teoretyczne.

Rozprawa habilitacyjna dra Michała Domagały jest to kompletne, aktualne, napisane jasno, usystematyzowane i zawierające interesujących oraz ciekawych wniosków i propozycji nowatorskie opracowanie istotnego zagadnienia w zakresie regulacji rynku energetycznego.

Chciałbym wysoko ocenić pozostałe aspekty działalności dra Michała Domagały – zarówno pozostałe prace naukowe, jak i działalność dydaktyczną, działalność organizacyjną i popularyzatorską.

Ze względu na powyżej przedstawione konkluzje recenzji, rekomenduję Komisji Habilitacyjnej przedstawienie Radzie Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pozytywnej opinii w sprawie nadania dr. Michałowi Domagale stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych.

Warszawa, dnia 06 marca 2017 r.